

VASTUULLISIA KENKIÄ?

IHMISOIKEUDET SUOMALAISTEN
JALKINEYRITYSTEN
TUOTANTOKETJUISSA

CHANGE YOUR SHOES

Change your shoes on kansainvälinen kampanja, joka pyrkii parantamaan sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä oloja parkitsimoissa, tehtaissa, työpajoissa ja kodeissa, joissa nahkakengät valmistetaan. Kampanjalla on 15 kumppanijärjestöä Euroopassa ja kolme Aasiassa.

Change your shoes -hankkeen mukaan kenkäteollisuuden työntekijöillä eri puolilla maailmaa on oikeus elämiseen riittävään palkkaan ja turvallisiin työoloihin ja kuluttajilla on oikeus turvallisiin tuotteisiin, jotka on valmistettu läpinäkyvässä tuotantoketjussa. Suomessa Change your shoes -hanketta toteuttaa Eettisen kaupan puolesta ry.

EETTISEN KAUPAN PUOLESTA RY (EETTI)

Eettisen kaupan puolesta ry (Eetti) on kansalaisjärjestö, joka edistää oikeudenmukaista maailmankauppaa, kestäviä tuotantotapoja ja vastuullista kuluttamista.

Change Your Shoes, Eettisen kaupan puolesta ry

Kesäkuu 2016

Pääkirjoittaja: Outi Moilala

Muokkaajat: Anna Härri ja Anna Ylä-Anttila

Raportille on saatu taloudellista tukea Euroopan unionilta. Asiakirjan sisältö on täysin Eettisen kaupan puolesta ry:n vastuulla, eikä sen voi missään yhteyksissä tulkita edustavan Euroopan unionin kantaa.

JOHDANTO

Suomalaiset ostivat vuonna 2014 noin 18 miljoonaa paria kenkiä, joista suurin osa on tuotu muualta, pääosin Aasiasta. Noin puolet kengistä tulee Kiinasta, ja seuraavaksi eniten tuodaan Vietnamista, Saksasta ja Indonesiasta. Suomessakin valmistetaan edelleen kenkiä noin 2 miljoonaa paria vuodessa. Monissa kenkien ja niiden raaka-aineiden tuotantomaissa ihmisoikeuksien loukkaukset ovat arkipäivää.

Tämän selvityksen tarkoitus on antaa lukijalle kuva neljän kotimaisen jalkineita myyvän yrityksen ihmisoikeusvastuusta, erityisesti yrityksen toimista ihmisoikeusloukkausten estämiseksi niiden tuotantoketjuissa. Yritykset ovat Kesko, Reima, S-ryhmä ja Sievi.

Tämä selvitys on julkaistu yhdessä Change Your Shoes -kampanjan kansainvälisen selvityksen kanssa. Kansainvälisen selvityksen nimi on Vastuullisia kenkiä? Ihmisoikeudet eurooppalaisten jalkineyritysten tuotantoketjuissa.

Arvioimme erityisesti sitä, toteutuuko ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite. Huolellisuusvelvoite toteutuu, kun yritys tunnistaa ja arvioi tuotantoketjussaan olevia ihmisoikeusloukkausten riskejä, asettaa riittäviä toimenpiteitä ehkäistäkseen kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia, lieventää ja korjaa mahdollisia ihmisoikeuksien loukkauksia sekä tiedottaa toimistaan avoimesti. (Katso tietolaatikko huolellisuusvelvoitteesta.)

Annoimme yrityksille arvosanat, jotka ovat vertailukelpoisia kansainvälisen selvityksen kanssa.

Kaikki luokat ovat jaettu kolmeen ryhmään: alempi ryhmä (+), keskiryhmä (++) ja ylempi ryhmä. (+++).

Arvosanat ovat:

★★★★ EDELLÄKÄVIJÄT

Yritykset, jotka pystyvät osoittamaan, että ne ovat huomioineet ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen koko niiden tuotantoketjuissa ja jotka mukauttavat liiketoimintaansa jatkuvasti tunnistaakseen sen kielteiset ihmisoikeusvaikutukset ja kunnioittaakseen työntekijöiden oikeuksia. Nämä yritykset suhtautuvat toimintansa ihmisoikeusvaikutuksiin vastuullisesti.

★★★ MATKALLA KOHTI PAREMPAA

Yritykset, jotka pystyvät osoittamaan, että huolellisuusvelvoitteen mukaiset prosessit ovat osa niiden liiketoimintaa, mutta jotka voisivat tehdä vielä enemmän.

★★ JOITAKIN ASKELIA

Yritykset, jotka tekevät jonkin verran työtä ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen noudattamiseksi ja tietävät, mikä se on, mutta eivät juuri esitä todisteita sen kattavasta toimeenpanosta.

★ PERÄSSÄHIIHTÄJÄT

Yritykset, jotka eivät esittäneet juuri mitään todisteita siitä, että ne kunnioittaisivat työntekijöidensä ihmisoikeuksia tai että niillä olisi käytössä ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen mukaisia prosesseja.

– EI KERROTTAVAA

Yritykset, jotka eivät vastanneet yhteydenottoomme tai jotka olivat meihin yhteydessä, mutta eivät täyttäneet lomaketta.

Kesko, Reima ja S-ryhmä ovat vastuussaan keskitasoa ja saivat arvosanaksi "joitakin askelia". Suomessa valmistava Sievi pärjäsikin kansainvälistä keskitasoa paremmin ja sai arvosanaksi "matkalla kohti parempaa".

NÄIN SELVITYS TEHTIIN

Selvitykseen valittiin mukaan neljä yritystä omien jalkinebrändien myynnin suuruuden mukaan. Myyntilukuja kyseltiin yrityksiltä. Mukaan valituille yrityksille lähetettiin kansainvälinen kysymyslomake suomennettuna. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa, mutta pyynnöstä aikaa pidennettiin jopa 2,5 kuukauteen. Saimme vastauksen kaikilta mukaan ottamiltamme yrityksiltä.

Yritysten arvioinnit tehtiin vastausten perusteella kansainvälisten ohjeistusten mukaan, ja ne ovat vertailukelpoisia kansainvälisten brändiyritysten arvioihin. Yrityksiltä kysyttiin selventäviä kysymyksiä. Valmis teksti annettiin yrityksille etukäteen kommentoitavaksi. Niiden haluamat korjaukset olivat pieniä, ja suurin osa korjauksista on voitu ottaa huomioon sellaisenaan.

KESKO OYJ

Pisteytys:

★ ★ +++

Joitakin askelia, ylempi ryhmä

Tämän raportin tiedot koskevat vain Keskon omia brändejä, jotka muodostavat K-citymarketissa 27 prosenttia ja Kenkäkeskolla noin puolet myynnistä.

Brändit ovat:

K-citymarket: Impuls, Henry's, Lotta & Lassi ja Prosec

Kenkäkesko: Piano, Andiamo, Tango, Knox ja 4Feet

Yritysfaktat

Pääkonttori	Suomessa, Helsingissä
Liikevaihto (2014)	9 071 miljoonaa euroa
Liikevoitto (2014)	233 miljoonaa euroa
Työntekijöitä	23 794 henkilöä (vuoden 2014 lopussa), joista Kenkäkeskossa 34 ja K-citymarket Oy:ssä työskentelee 3673 (K-citymarketit myyvät muutakin kuin kenkiä).

KAUPPOJA SUOMESSA

K-citymarketteja on Suomessa 81 ja KOOKENKÄ-myymlöitä 37. Kesko myy kenkiä lisäksi verkkokaupassa. Kesko toimii myös Venäjällä, Norjassa, Ruotsissa, Virossa, Latviassa, Liettuassa ja Valko-Venäjällä.

JALKINEIDEN TUOTANTOMAAT

- K-citymarket (2016):

Kiina	83 % ja	15 tavarantoimittajatehdasta,
Intia	16 %	4 tavarantoimittajatehdasta,
Italia	1%	1 tavarantoimittajatehdas,
Albania	<1 %	1 tavarantoimittajatehdas ja
Bangladesh		
(ruotsalaisen agentin kautta)	0,1 %	1 tavarantoimittajatehdas.
- Kenkäkesko:

Portugali	38 %	11 tavarantoimittajatehdasta,
Kiina	15 %	12 tavarantoimittajatehdasta,
Bangladesh	9 %	2 tavarantoimittajatehdasta,
Italia	6 %	2 tavarantoimittajatehdasta,
Intia	2 %	2 tavarantoimittajatehdasta,

Espanja	2 %	1 tavarantoimittajatehdas,
Romania	2 %	1 tavarantoimittajatehdas,
Slovenia	<1 %	1 tavarantoimittajatehdas.

- Noin 25 % ”pääasiassa” Kenkäkeskon omien brändien kengistä tulee eurooppalaisilta hankintayhteistyökumppaneilta, jotka teettävät tuotannon esim. Romaniassa, Tunisiassa ja Ukrainassa.
- Tavarantoimittajatehtaiden lukumäärä: 36 Aasiassa, 18 Euroopassa. Lisäksi tuo Kenkäkeskon 25 %, joka tulee eurooppalaisilta hankintayhteistyökumppaneilta.
- Kesko vastasi nahantuotantoa koskevaan kysymykseen, ettei se tuota nahkaa ja nahan hankinnoista vastaavat jalkineiden valmistajat.
- Jalkineiden myynti muusta myynnistä: alle prosentti.
- Omien brändien jalkineiden myynnin suuruus vuodessa: K-citymarket: 1 050 000 paria, Kenkäkesko 233 648 paria.
- K-citymarketin omien jalkinebrändien myynti 19 miljoonaa euroa, Kenkäkeskon 9,5 miljoonaa euroa.
- Nahkajalkineiden osuus omien merkkien jalkinetuotannosta: K-citymarket: 18 %, Kenkäkesko 90 %. Jalkineet, joissa on nahkaisia osia K-citymarket: 2 %, Kenkäkesko 1 %, loput jalkineista on valmistettu muista materiaaleista.

YRITYSVASTUU IHMISOIKEUSNÄKÖKULMASTA

YRITYKSEN VASTAUKSET

Toimitusketjun rakenne

Keskolla ei ole omia tehtaita. Kesko ei osta kaikkia jalkineitaan suoraan tavarantoimittajatehtailta, vaan K-citymarket hankkii 0,1 prosenttia omien merkkien jalkineista agenttien välityksellä. Lisäksi noin 25% Kenkäkeskon pääasiassa omien brändien kengistä tulee eurooppalaisilta hankintayhteistyökumppaneilta, jotka teettävät tuotannon esim. Romaniassa, Tunisiassa, Ukrainassa.

Suuri osa Keskon tavarantoimittajasuhteista on pitkiä: K-citymarket on työskennellyt yli 5 vuotta 80 % kanssa tavarantoimittajatehtaista, 2–5 vuotta: 15 % tavarantoimittajatehtaista ja alle 2 vuotta: 5 % tavarantoimittajatehtaista. Kenkäkesko yli 5 vuotta: 55 % tavarantoimittajatehtaista, 2–5 vuotta: 35 % tavarantoimittajatehtaista ja alle 2 vuotta: 10% tavarantoimittajatehtaista.

Työ- ja ihmisoikeuksien ohjeistukset (code of conduct)

Keskolla on käytössä yritysten keskinäisen vastuujärjestelmän BSCI:n (Business Social Compliance Initiative) vastuuoheiston lisäksi oma vastuuoheisto, ja käytännössä valvonta tehdään BSCI:n ohjeiston mukaan.

Keskon vastuuoheisto ei vielä ulotu raaka-aineiden valmistajiin, kuten parkitsimoihin, saakka. Kesko kuitenkin kertoo, että se edellyttää tavarantoimittajasopimuksissa, että tavarantoimittajat ja heidän valitsemaansa komponenttitoimittajat täyttävät Keskon vastuuoheistuksen ja BSCI:n code of conductin.

Työ- ja ihmisoikeuksien prosessit ja strategiat kaupankäynnissä

Vastuuoheiston toteutuminen tarkastetaan BSCI:n auditoinneilla, Kesko vastaa. Keskolla on lisäksi ollut omaa monitorointitoimintaa Kiinassa, ja sen omat työntekijät auttoivat kiinalaisia tehtaita BSCI-prosessissa. Kesko on aloittamassa vastaavaa toimintaa siihen erikoistuneen yrityksen kanssa.

Kesko on linjannut, että vähintään kaikkien suorien riskimaatavarantoimittajien on oltava sosiaalisen vastuun auditointien piirissä, tai käynnistää prosessi yhteistyön alkaessa. Keskon periaatteena on tehdä yhteistyötä vain sellaisten tavarantoimittajien kanssa, jotka ovat jo sosiaalisen vastuun auditointien piirissä tai käynnistävät prosessin yhteistyön alkaessa”, Keskon vuosiraportissa sanotaan. Kesko on jo pitkään kannustanut tavarantoimittajiaan BSCI:n best practices eli SA8000-standardin tasolle. (Ks. tietolaatikko SA8000 -standardista.)

Kesko on selvityksen painoon mennessä viimeistelemässä ihmisoikeusarviota toimintansa vastuusta neljässä maassa: Kiinassa, Intiassa, Bangladeshissa ja Filippiineillä. Arviointityössä on mukana Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK. ”SASKin kumppanien tekemät tehdastyöntekijöiden haastattelut käsittävät kaksi osakokonaisuutta: kuinka ihmisoikeudet yleisesti toteutuvat tehtaalla ja toisaalta onko Keskon toiminnassa jotakin sellaista, mikä aiheuttaisi ihmisoikeuksien toteutumiseksi vääristymiä”, Kesko vastaa. SASKin kumppanit tekevät haastattelut muutamalla Keskon käyttämällä tehtaalla tehtaan ulkopuolella.

Elämiseen riittävä palkka

Kesko ei ole sitoutunut elämiseen riittävään palkkaan, koska BSCI:n ohjeisto ei takaa sitä, mutta laskee kylläkin ”oikeudenmukaisen korvauksen”. Tehdas pääsee BSCI:n auditointien läpi, jos palkat ovat paikallisten vähimmäispalkkojen mukaiset. Palkkalaskelmat eivät ole julkisia, Kesko vastaa. Kesko ei ole myöskään laskenut, ovatko sen jalkineista maksamat hinnat sillä tasolla, että tavarantoimittaja pystyy maksamaan elämiseen riittävät palkat.

Työsuojelu

Kesko ei ole allekirjoittanut Bangladeshin rakennusturvallisuutta koskevaa Accord-sopimusta. (Katso tietolaatikko Accord-sopimus.) Bangladeshin osuus on 9 prosenttia Kenkäkeskon ostoista ja alle 1 prosentti K-citymarketin ostoista.

Business Social Compliance Initiative BSCI

BSCI on yritysten etujärjestö Foreign Trade Associationin (FTA) perustama yrityksille suunnattu vastuullisuusjärjestelmä. Yritykset voivat liittyä BSCI:hin ja sitoutua täten parantamaan tuotantoketjuunsa kuuluvien toimittajien olosuhteita BSCI:n ohjeiston ja kriteerien mukaisesti. BSCI:n keskiössä on tarkastus- eli auditointijärjestelmä, joka keskittyy erityisesti riskimaissa olevien tavarantoimittajien tarkastamiseen. BSCI määrittelee riskimaiksi sellaiset maat, joissa ihmisoikeusloukkausten riski on suuri. Niitä ovat kehitysmaat, kuten Intia, Kiina ja Bangladesh mutta myös jotkut Euroopan maat, kuten Albania, Bulgaria ja Ukraina.

Keskeinen kritiikki BSCI:tä kohtaan liittyy auditointeihin keskittymiseen ja vastuun ulkoistamiseen tavarantoimittajille. Lisäksi:

- BSCI-järjestelmä ei ota ammattiliittoja uskottavalla tavalla mukaan toimintaansa eikä se edistä järjestäytymisoikeuden toteutumista tarpeeksi aktiivisesti.
- BSCI:n sääntöjen mukaan vähintään 2/3 riskimaiden tavarantoimittajista tai 2/3 riskimaiden tuotantovolyymistä arvon tai määrän mukaan laskettuna täytyy olla auditointien piirissä.
- BSCI-järjestelmä suosittelee brändiyrityksiä huomioimaan ostokäytännöissään, kuten hinnoissa, sen, että tehtaalla ei ole ehkä varaa maksaa kunnollisia palkkoja. Nämä ovat BSCI-järjestelmässä kuitenkin vain suosituksia, eikä järjestelmä varsinaisesti tarkasta brändiyritysten toimintaa.
- Työoikeuksien toteutumisen valvonta raaka-aineiden tuotannossa jää BSCI-järjestelmässä usein tavarantoimittajan harteille, jolloin valvonnan uskottavuutta on vaikea todentaa.
- BSCI-järjestelmän ohjeistossa puhutaan ”oikeudenmukaisesta korvauksesta”. BSCI-järjestelmässä lasketaan kuitenkin ”elämiseen riittävä palkka”, mutta se ei ole tehtaille edellytys tarkastuksen läpäisemiseksi. BSCI-järjestelmään kuuluminen ei siis takaa automaattisesti elämiseen riittäviä palkkoja.

BSCI-järjestelmälle ja muille yritysten keskinäisille järjestelmille on olemassa vaihtoehtoja. Niitä ovat niin sanotut multistakeholder, eli useiden sidosryhmien väliset vastuujärjestelmät, kuten Ethical Trading Initiative ja Fair Wear Foundation, joita johtavat yritysten lisäksi myös muut tahot, kuten ammattiliitot ja kansalaisjärjestöt. Ne tarkastavat myös brändiyritysten toimintaa eli ottavat huomioon myös ostokäytäntöjen vaikutuksen, kuten tehtaiden valinnan ja tuotteista maksetut hinnat. Fair Wear Foundation myös edellyttää elämiseen riittävien palkkojen varmistamista.

Kesko edellyttää tavarantoimittajilta Euroopan kemikaalilainsäädännön eli REACH -asetuksen noudattamista, mutta sillä on myös oma, REACH:ia tiukempi lista rajoitettavista kemikaaleista. Kesko kieltää listalla esim. vaarallisen nahan parkitsemisessa käytetyn kromi VI:n käytön kokonaan, mutta ei muita kromin muotoja, kuten kromi III:a. Keskon tuotetutkimusyksikkö teettää tuotteille pistokokeita kemikaalien käytöstä. Kesko toimitti kemikaalilistansa meille.

Kesko on mukana BSCI:n ympäristövastuuseen liittyvässä sisarhankkeessa BEPI:ssä (Business Environmental Performance Initiative).

Järjestäytymis- ja kollektiivinen neuvotteluoikeus

Kesko edistää ay-oikeuksien toteutumista tavarantoimittajatehtaillaan BSCI:n mukaan, se vastaa.

Sovittelu ja korvaukset

Sovittelu ja korvaukset menevät BSCI:n mukaan. Keskon työntekijät voivat ilmoittaa väärinkohtelusta Keskon intranetissä.

Tiedottaminen sosiaalisesta kestävydestä

Kesko julkaisee vuosiraportin ja muita vastuullisuuteen liittyviä dokumentteja, kuten ostajien oppaan, nettisivuillaan. Kesko on julkaissut päivittyvän listan jalkineiden tavarantoimittajatehtaista nettisivuillaan toukokuussa 2015 ja Kesko lähetti tämän selvityksen tekijöille ajantasaiset tavarantoimittajalistat sekä esimerkit jalkineiden hintarakenteista. Hintarakenteet eivät ole yhtiön mukaan kuitenkaan julkista tietoa. Uusin tavarantoimittajalista ei ole verkkosivuilla, mutta se tulee sinne kesäkuussa 2016, Kesko kertoo.

SA8000-standardi

SA8000-standardilla voidaan sertifioida tavarantoimittajia maailmanlaajuisesti. Standardin taustalla on Social Accountability International -järjestö (SAI). Sertifiointi tarkoittaa, että tavarantoimittaja on valmis noudattamaan keskeisimpiä sosiaalisen vastuun standardeja. Standardi edellyttää esimerkiksi elämiseen riittävien palkkojen maksua, joskaan palkat eivät aina ole olleet riittävällä tasolla sertifioiduissa tehtaissa.¹ Järjestöt ja ammattiliitot eivät myöskään ole tyydyttävällä tasolla mukana auditoinneissa tai päättävissä elmissä.

¹ Katso esimerkiksi Finnwatchin raportti Kirjoja Kiinasta – Suomessa toimivien kustantamoiden vastuullisuus

ARVIOMME

On hienoa, että Keskoilla on pitkät liikesuhteet tavarantoimittajiinsa, sillä pitkät tavarantoimittajasuhteet ovat vastuullisuuden rakentamisen ehto. Kesko ei päättänyt yhteistyötä yhdenkään tavarantoimittajan kanssa auditoinneissa ilmenevien puutteiden vuoksi vuonna 2015. Kesko päättää yhteistyön, jos tehdas ei halua tai kykene olemaan yhteistyössä. Liikesuhteiden katkaiseminen tulisikin olla viimeinen keino. Jos tehtaista löydetään epäkohtia, brändiyritysten pitäisi pyrkiä parantamaan ongelmia yhdessä tehtaiden kanssa.

Kesko hankkii osan kengistään agenttien ja hankintayhteistyökumppanien kautta. Tämä saattaa hämärtää vastuuta ja peittää pahimassa tapauksessa alkuperän.

On hyvä, että Kesko haluaa kaikkien riskimaissa toimivien suorien tavarantoimittajiensa olevan BSCI:n tarkastusten piirissä ja kannustaa toimittajia SA8000-standardin käyttöönottoon. Vapaasti ammattiliittoon järjestäytyneet työntekijät olisivat kuitenkin omien työolojensa parhaita valvojia. Kesko edistää järjestäytymistä BSCI:n puitteissa eli turvautuen auditointeihin. Kesko voisi allekirjoittaa kansainvälisen tai kansallisen ammattiliiton kanssa sopimuksen, jolla se päästäisi ammattiliitot valvomaan tehtaita tai se voisi taata sopimuksella yksittäisten tavarantoimittajatehtaiden työntekijöille ay-oikeudet.

On keskeistä, että Kesko tekee ihmisoikeusarviota työnsä vastuullisuudesta yhteistyössä Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskuksen kanssa. Hienoa on myös, että Kesko selvittää, onko sen omassa toiminnassa jotakin, joka estää työoikeuksien toteutumisen tehtailla. Olisi tärkeää, että ihmisoikeusvaikutusten arviointi suuntautuisi koko tuotantoketjuun ja tulisi jatkuvaksi osaksi Keskon toimintaa. Arviointi on keskeinen osa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta. (Katso tietolaatikko huolellisuusvelvoitteesta.)

On hyvä, että Keskoilla on oma EU:n REACH-asetusta tiukempi kemikaalilista, joka muun muassa kieltää kromi VI:n käytön kokonaan nahan parkitsemisessa. Silti kromi III, jota Keskon lista ei rajoita, saattaa muuttua parkitsemisprosessissa kromi VI:ksi.

Raaka-aineiden valmistajien, kuten parkitsimoiden, valvonta jää tavarantoimittajien vastuulle, mistä herää kysymys, kuinka uskottavaa valvonta on. Huolellisuusvelvoite kattaa myös raaka-aineiden

tuotannon eli Keskon tulisi arvioida ihmisoikeusriskejä myös raaka-aineiden tuotannossa sekä asettaa toimenpiteitä näiden riskien minimoimiseksi. Kesko aikookin tulevaisuudessa laajentaa riskienhallintansa koskemaan myös jalkineiden raaka-aineiden tuotantoa. Se kokeilee ensin riskienhallintatyökalua elintarvikkeiden raaka-aineiden tuotannossa. Jäämme odottamaan sen käyttöönottoa.

Ristiriitojen sovittelun ja korvaukset Kesko hoitaa BSCI:n kautta, mikä ei välttämättä ole riittävää. Olisi tärkeää ottaa käyttöön järjestelmä, jonka puitteissa tavarantoimittajien työntekijät tai muut sidosryhmät voisivat turvallisesti ilmoittaa yrityksen normien vastaisesta toiminnasta. Kesko voisi esimerkiksi edistää valituskanavan, kuten puhelinnumeron, käyttöönottoa valmistajien työntekijöille. Valituskanavan kautta työntekijät voivat ohittaa tehtaan johdon, jos heidän oikeuksiaan poljetaan.

Kesko voisi allekirjoittaa Bangladeshin rakennusturvallisuutta edistävän Accord-sopimuksen (katso tietolaatikko Accordista). Sen olisi myös hyvä sitoutua elämiseen riittävään palkkaan ja tarkastella aina ostokäytäntöjensä ja maksamiensa hintojen vaikutusta elämiseen riittävien palkkojen maksamiseen. BSCI-järjestelmään kuulumisen ei takaa automaattisesti elämiseen riittäviä palkkoja.

Suosittellemme Keskolle liittymistä johonkin useiden sidosryhmien välisistä vastuujärjestelmistä (multistakeholder), kuten Ethical Trading Initiativeen tai Fair Wear Foundationiin.

Keskon vastaukset vaikuttavat avoimilta ja luotettavilta ja tavarantoimittajalistan julkaiseminen on askel oikeaan suuntaan. Vieläkin avoimemmin voisi toimia: Kesko voisi julkaista myös jalkineissa käytettävien raaka-aineiden tavarantoimittajat ja alkuperän. Kesko aikoo julkaista tämän selvityksen kanssa samoihin aikoihin tuloksia ihmisoikeusvaikutusten arvioinnista ammattiliittojen kanssa, mikä on hienoa.

Huolellisuusvelvoite

YK hyväksyi vuonna 2011 yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet. Periaatteiden mukaan jokaisen yrityksen on koostaan tai sijainnistaan riippumatta kunnioitettava ihmisoikeuksia tuotantoketjun kaikissa vaiheissa. Lisäksi jokaisen yrityksen tulisi noudattaa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta.

Huolellisuusvelvoite pitää sisällään ihmisoikeusriskien identifioinnin, eli ihmisoikeusvaikutusten kartoituksen, ihmisoikeusloukkausten ehkäisemisen, mahdollisten loukkausten vaikutusten lieventämisen ja korjaamisen sekä näistä raportoimisen. Ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen noudattaminen ei voi olla ostettujen auditointien varassa, vaan sen tulee olla osa koko yrityksen liiketoimintaa ja sitä tulisi toteuttaa koko yrityksessä kaikilla keskeisillä osastoilla, mutta erityisesti osto-osastolla. Huolellisuusvelvoitteen noudattaminen on jatkuvaa ja läpinäkyvää toimintaa. Sen on lähdettävä asianosaisten (eli työntekijöiden) tarpeista ja pitää sisällään keskusteluja niiden toimijoiden kanssa, joihin riski vaikuttaa (työntekijät, ammattiliitot, kansalaisjärjestöt). Huolellisuusvelvoitteen noudattamiseksi tehdyn työn tulokset on julkistettava.

Globaalissa tuotannossa ihmisoikeuksien loukkauksia usein tapahtuu, joten loukkausten vaikutusten lieventäminen ja korjaaminen on tärkeä osa velvoitetta. Valitusmekanismit, joiden kautta tuotantoketjun työntekijät voivat ilmoittaa epäkohdista, ovat tärkeä elementti loukkausten ehkäisyssä sekä vaikutusten lieventämisessä. Yksityiskohtaisempia tietoja siitä, mitä huolellisuusvelvoite pitää sisällään ja mitkä ovat yritysten velvoitukset sen puitteissa voi lukea Kansainvälisen Clean Clothes -kampanjan kannanotosta: www.cleanclothes.org/resources/publications/position-paper-on-human-rightsdue-diligence/view

REIMA OYJ

Pisteytys:

Joitakin askelia, alempi ryhmä

Tämän raportin tiedot koskevat Reiman omia brändejä, jotka muodostavat 100 prosenttia myynnistä.

Brändit:

Lassie, Reima

Yritysfaktat

Pääkonttori	Suomessa, Vantaalla
Liikevaihto (2015)	74,5 miljoonaa euroa
Liikevoittoa	ei kerrottu
Työntekijöitä	220 henkilöä

Kauppoja Suomessa

7 omaa, lisäksi parikymmentä jälleenmyyjää myy jalkineita. Osalla jälleenmyyjistä on useita myymälöitä.

- Jalkineiden tuotantomaat:
Kiina..... 91 %,
Italia..... 9 %
- Nahan alkuperämaa on Kiina
- Jalkineiden myynti muusta myynnistä: 5–6 prosenttia.
- Jalkineiden myynnin suuruus vuodessa 270 000 paria (2015), 430 000 paria (2016).
- Nahkajalkineiden osuus omien merkkien jalkinetuotannosta: 26 %, nahkaisia osia 41 %:ssa jalkineista.

YRITYSVASTUU IHMISOIKEUSNÄKÖKULMASTA

YRITYKSEN VASTAUKSET

Toimitusketjun rakenne

Reima on aiemmin käyttänyt ostoagenttia, mutta etsii nykyisin sopimusvalmistajat itse. Reimalla ei ole omia tehtaita. Reimalla on pitkät suhteet jalkineiden tavarantoimittajiin: 90 prosenttia tavarantoimittajasuhteista on yli viiden vuoden pituisia, ja loput 2–5 vuotta.

Työ- ja ihmisoikeuksien ohjeistukset (code of conduct)

Reima on BSCI:n jäsen ja sillä on myös oma vastuuohjeisto, joka ei ole julkinen, mutta Reima lähetti sen meille.

Työ- ja ihmisoikeuksien prosessit ja strategiat kaupankäynnissä

BSCI-tarkastusten lisäksi Reiman omat laadunvalvojat vierailevat tehtailla säännöllisesti. Reima ei kertonut kuinka suuri osuus sen tavarantoimittajatehtaista on BSCI-auditointien piirissä, se vain totesi, että määrä on BSCI:n edellyttämällä tasolla.

Elämiseen riittävä palkka

”Reima nojaa palkan riittävyyden arvioinnissa BSCI-järjestelmään, jossa tarkastellaan laissa määritellyn minimipalkkavaatimuksen lisäksi myös elämiseen riittävän palkan tasoa”, Reima kertoo, ja lisää, että sille ”ei riitä, jos maksetaan esim. vain minimipalkkoja, vaan palkkojen on oltava auditoiden laskeman elämiseen riittävän tason mukaisia”. Lisäksi yritys sanoo, että ”emme ole törmänneet käyttämiemme sopimusvalmistajien auditoinneissa (jäsenenä BSCI:ssä v:sta 2010) siihen, että työntekijöille olisi maksettu palkkoja, jotka olisivat BSCI-auditoiden tekemän arvion mukaan elämiseen riittämättömiä”.

Työsuojelu

Reima on allekirjoittanut Bangladeshin rakennusturvallisuutta edistävän Accord-sopimuksen, vaikka sillä ei ole enää mitään valmistusta Bangladeshissa. (Katso tietolaatikko Accordista.)

Sopimusvalmistajat hankkivat nahan ja Reima vastasi vastuuohjeistojensa (oma ja BSCI:n) koskevan lähinnä ensimmäisen tason (tier 1) tavarantoimittajia, joten Reiman kontrolli ei ulotu nahan valmistajiin.

”Reiman jalkineissa ei käytetä lainkaan kromilla parkittua nahkaa”, se kertoo. ”Olemme siirtyneet vaihtoehtoisiin materiaaleihin”. Reima valvoo kemikaalien käyttöä lopputuotteissa REACH-listan mukaisesti. ”Vaadimme materiaalien kemikaalitestitulokset valmistajilta etukäteen ja lisäksi valvomme tuotteiden kemikaalipitoisuuksia itse”, Reiman vastauksessa kerrotaan.

”Suunnittelun ja tuotekehityksen tavoitteena on ympäristönäkökohtien huomioon ottami-

nen ja tuotteiden ympäristövaikutusten jatkuva parantaminen. Esimerkiksi PVC:n käytöstä olemme täysin luopuneet jo vuosia sitten, samoin kuin hopean ja muiden biosidien käytöstä. Ympäristöön bioakkumuloituvista ja siten haitallisista fluorihiihiyhdisteistä olemme osittain jo luopuneet ja talven 2017 vaatteemme tulevat olemaan täysin fluorihiihlivapaita. Jalkineissa ei ole käytetty eikä käytetä minkäänlaisia hylkivyyssiimeistyskäsia.

Järjestäytymis- ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus

Reima vastaa: "Olemme globaalissa mittakaavassa hyvin pieni toimija, joten vaikutusmahdollisuutemme jonkin maan sisäpolitiikkaan ja esimerkiksi työehtosopimusneuvotteluihin ovat rajalliset."

Reima ei ole koskaan joutunut tilanteeseen, jossa se olisi lopettanut liikesuhdetta tai jättänyt valitsematta tavarantoimittajaa tai alihankkijaa ay-oikeuksien toteutumattomuuden vuoksi. Tavarantoimittajien on sitouduttava BSCI-järjestelmän vaatimukseen tältäkin osin, Reima vastaa.

Sovittelu ja korvaukset

Ei tietoa.

Tiedottaminen sosiaalisesta kestävydestä

Reima ei julkaise BSCI-auditointien tuloksia. Se on aloittanut yleisesti käytössä olevan raportointityökalun Global Reporting Initiativen eli GRI:n ohjeiston mukaisten vuosiraporttien teon vasta kesäkuussa 2015, eikä tuon vuoden raportti ollut vielä valmis tämän selvityksen mennessä painoon.

Reima ei ole julkistanut tavarantoimittajiaan eikä lähettänyt niitä koskevia listoja meille. Reima kuitenkin lähetti meille laskelman jalkineen hinnan muodostumisesta, muttei halua sitä julkisuuteen.

Auditointien haasteet

Kolmannen osapuolen tekemä työolojen valvonta, eli auditoinnit, ovat tärkeä osa vastuullisuustyötä. Ihmisiä työoikeusloukkauksia on kuitenkin toistuvasti löydetty auditoiduista tehtaista.¹ Kokemusten perusteella on selvää, että kaupalliset auditoinnit eivät kerro tarpeeksi tehtaiden todellisista oloista. Auditointien voidaankin sanoa olevan kriisissä, koska niillä on saatu vain vähän parannuksia tehtaiden työoloihin, tyydyttäväksi esimerkiksi paloturvallisuus on parantunut

hieman, mutta palkat eivät. Auditointien on raportoitu jättäneen huomiotta vakaviakin ongelmia. Auditoinnit eivät usein pysty muuttamaan tai havaitsemaan huonoja työoloja aiheuttavia rakenteellisia epäkohtia, kuten brändiyrityksen maksamia liian alhaisia hintoja tai järjestäytymisoikeuden loukkauksia. Työ- ja palkkalistat saattavat olla väärennetyjä, ja työntekijöiden haastatteluja työolojen selville saamiseksi saatetaan tehdä liian pikaisesti.

¹ Katso esimerkiksi Finnwatchin raportti Kaalimaan vartijat – Näkökulmia työelämän oikeuksia tarkastelevien sertifiointi- ja auditointijärjestelmien laatuun.

ARVIOMME

Reiman pitkät tavarantoimittajasuhteet ovat hyvä asia. Reima ei vastannut tarkasti kysymykseen milloin liikesuhde vastuuhjeistoa rikkovan yrityksen kanssa katkaistaan sitä erikseen kysyttäessä. Se vain totesi BSCI:n mallin mukaisesti, että se pyrkii parantamaan epäkohtia yhdessä tavarantoimittajan kanssa ja tavarantoimittajan täytyisi läpäistä uudelleenauditointi. On hyvä, että Reima käy itse tehtailla.

Reima luottaa työelämän oikeuksissa BSCI-järjestelmään. Reima tekee vain vähän BSCI-järjestelmän perustason lisäksi, ja sen BSCI-järjestelmän lisänä tekemä vastuutoiminta keskittyy rajoittamaan kemikaalien käyttöä.

On hyvä, että Reima on kieltänyt kromin käytön ja rajoittaa kemikaalien käyttöä suunnittelemalla materiaaleiksi muuta kuin nahkaa. Lisäksi se testauttaa tuotantoa ja lopputuotteita.

Olisi tärkeää, että koko tuotantoketjuun suuntautuva ihmisoikeusvaikutusten arviointi tulisi jatkuvaksi osaksi Reiman toimintaa. Arviointi on keskeinen osa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta. (Katso tietolaatikko huolellisuusvelvoitteesta.) Reiman vastuullisuusustyö ei kunnolla ulotu raaka-aineisiin saakka, mutta se kontrolloi kuitenkin kemikaalien käyttöä. Huolellisuusvelvoite kattaa myös raaka-aineiden tuotannon, eli Reiman tulisi tehdä myös raaka-aineiden tuotantoa koskevaa ihmisoikeusriskien arviointia sekä asettaa toimenpiteitä näiden riskien minimoimiseksi.

BSCI:ssä ei edellytetä elämiseen riittävien palkkojen maksua, vaan tehtaot pääsevät läpi tarkastuksista, vaikka ne maksaisivat lain mukaista vähimmäispalkkaa (katso lisää BSCI-tietolaatikosta). Auditoinneissa kuitenkin arvioidaan ”elämiseen riittävän palkan” taso.

Reima sanoo, että se ottaa huomioon BSCI-auditoinneissa lasketta- van ”elämiseen riittävän palkan” arvioidessaan auditointiraporttien pohjalta palkkojen riittävyyttä. Reima lisää, että se kokee näin pysyvän BSCI-auditointien avulla hyvin arvioimaan sopimushankki- jan maksamien palkkojen riittävyyden elämiseen (living wage).

Kysyimme Reimalta palkkojen suuruutta, mutta se luokittelee ne liikesalaisuudeksi, emmekä saaneet lukuja. BSCI-auditoinneissa auditointi laskee arvion elämiseen riittävästä palkasta itse, ja koska

nämä luvut eivät ole julkisia, niin emme voi arvioida maksavatko Reiman käyttämät tavarantoimittajat elämiseen riittäviä palkkoja.

Reima voisi vielä sitoutua julkisesti elämiseen riittävään palkkaan, ja tarkastella, etteivät sen omat ostokäytännöt aseta tehtaita hankalaan tilanteeseen. Reima voisi myös näyttää pyynnöstä tehtaiden maksamien palkkojen suuruudet, jotta sen käyttämien tavarantoimittajien palkkojen riittävyttä voitaisiin arvioida.

Reima edistää työntekijöiden järjestäytymistä BSCI:n puitteissa eli jättää sen auditointien varaan. Vapaasti ammattiliittoon järjestäytyneet työntekijät olisivat työolojen parhaita valvoja. Reiman olisi hyvä olla aktiivisempi ay-oikeuksien edistämässä. Se voisi taata tavarantoimittajiensa ja alihankkijoidensa työntekijöille oikeuden kuulua ammattiliittoon solmimalla sitä koskevat sopimukset tehtaiden kanssa. Se voisi myös solmia sopimuksen kansainvälisen tai kansallisen ammattiliiton kanssa ja päästää sillä ammattiliitot valvomaan tehtaiden työoloja.

Myös ristiriitojen sovittelu ja mahdolliset korvaukset Reima käsittelee BSCI:n puitteissa. Olisi tärkeää ottaa käyttöön järjestelmä, jonka puitteissa tavarantoimittajien työntekijät tai muut sidosryhmät voisivat turvallisesti ilmoittaa yrityksen normien vastaisesta toiminnasta. Reima voisi esimerkiksi edistää valituskanavan, kuten puhelinumeroa, käyttöönottoa valmistajien työntekijöille. Valituskanavan kautta työntekijät voivat ohittaa tehtaan johdon, jos heidän oikeuksiaan poljetaan.

Suosittelimme Reimalle liittymistä useiden sidosryhmien väliseen vastuujärjestelmään (multistakeholder), kuten Ethical Trading Initiativeen tai Fair Wear Foundationiin.

Vastaukset olivat melko suppeita, mutta antoivat tarpeeksi hyvän kuvan yrityksen vastuullisuustyöstä. Reiman tulisi parantaa tuotantoketjun avoimuutta. Reima voisi julkaista listan tavarantoimittajistaan ja alihankkijoistaan, mukaan lukien raaka-aineidensa alkuperän sekä käsittelypaikat.

S-RYHMÄ

Pisteytys:

★ ★ ++

Joitakin askelia, keskiryhmä

Tämän raportin tiedot koskevat vain S-ryhmän omia brändejä, jotka muodostavat noin 8 prosenttia jalkineostoista.

Brändit ovat:

House, Ciraf, Kino

Yritysfaktat:

Pääkonttori	Suomessa, Helsingissä
Myynti (2014)	11 182 miljoonaa euroa
Tulos (2014)	274 miljoonaa euroa
Työntekijöitä	42 000 henkilöä kaikissa toimintamaissa yhteensä. Yhteensä 1600 toimipaikkaa Suomessa, Baltiassa ja Venäjällä.

- Jalkineiden tuotantomaat:
Kiina: 85 %,
Intia: 13 %,
Vietnam: 2 %
- Jalkineiden tavarantoimittajatehtaiden lukumäärä: 82.
- Nahan alkuperämaat: Brasilia ja Intia
- Jalkineiden myynti muusta myynnistä:
alle prosentti, S-ryhmä ei antanut tarkempia lukuja.
S-ryhmä ei ilmoittanut paljonko omien brändien jalkineiden myynnin suuruus vuodessa on pareina.
- Nahkajalkineiden osuus omien merkkien jalkinetuotannosta: 5 prosenttia.

YRITYSVASTUU IHMISOIKEUSNÄKÖKULMASTA

YRITYKSEN VASTAUKSET

Toimitusketjun rakenne

S-ryhmällä ei ole omia tehtaita. S-ryhmä hankkii suoraan valmistajilta ja käyttää myös maahantuojia ja agentteja. S-ryhmä ei eritellyt vastauksessaan näiden osuutta, vaikka sitä kysyttiin. S-ryhmä ei tilastoi liikesuhteiden pituutta, mutta sanoo pyrkivänsä pitkiin tavarantoimittajasuhteisiin.

Työ- ja ihmisoikeuksien ohjeistukset (code of conduct)

S-ryhmä vastasi, että sen vastuullisuus koskee BSCI:n kautta koko alihankintaketjua raaka-aineiden tuottajat, kuten parkitsimot, mukaan lukien, mutta raaka-aineiden tuottajien valvonta jää S-ryhmän tavarantoimittajien vastuulle, kuten BSCI-järjestelmässä yleensäkin. "Moni vierailee itse säännöllisesti tuotantolaitoksilla tai teettää kolmannen osapuolen auditointoita", S-ryhmä toteaa vastauksessaan.

Työ- ja ihmisoikeuksien prosessit ja strategiat kaupankäynnissä

S-ryhmä kertoi aiemmin, että sen tavoitteena on, että 90 prosenttia sen käyttämistä tavarantoimittajista on BSCI-järjestelmän piirissä tai auditoitu muulla vastaavalla järjestelmällä. BSCI:n ja muiden vastaavien järjestelmien lisäksi S-ryhmän yhteistyökumppani tarkastaa kaikki jalkineita toimittavat tehtaat. S-ryhmällä on käytössään myös Sedex-tietokanta, jossa olevilla tehtaiden vastuullisuutta käsittelevillä tiedoilla se pyrkii vähentämään päällekkäisiä tarkastuksia ja lisäämään tietoa sosiaalisen vastuun kysymyksistä. Lisäksi S-ryhmän oma henkilökunta vierailee tehtailla ja S-ryhmä tekee säännöllisiä vastuuselvityksiä tavarantoimittajatehtaiden työoloista. "Koko toimitusketjua koskevat vastuullisuusvaatimukset on määritelty hankintasopimuksiin, ja niitä valvotaan BSCI- tai muilla vastaavilla riippumattomilla tarkastuksilla", S-ryhmän tiedotteessa sanotaan.

S-ryhmällä on sisäinen valitusmekanismi, jonka avulla sen omat työntekijät voivat valittaa, jos heidän työelämän oikeuksiaan on loukattu. Tämä rajoittuu kuitenkin S-ryhmän omiin työntekijöihin, eikä koske tehtaita. Valmistajien työntekijöiden valitusmekanismi on BSCI-järjestelmän vaatimuksissa, S-ryhmä vastaa.

Elämiseen riittävä palkka

S-ryhmä edistää elämiseen riittävää palkkaa BSCI:n mukaan, se vastaa. BSCI-auditoinneissa arvioidaan aina elämisen riittävä palkkataso, se jatkaa. Vastauksessaan S-ryhmä toteaa myös, että "hankintahinta on aina neuvotteluasia, jossa tavarantoimittaja määrittelee millä hinnalla tuotteen tuotanto on sille kannattavaa. Auditoinnissa tarkastamme, että työntekijälle maksettava korvaus on asianmukainen." BSCI-auditoinneissa ehtona on kuitenkin lain määräämä vähimmäispalkka.

S-ryhmä on antanut tukensa Bangladeshin minimipalkkojen nostolle, joka tapahtui vuonna 2013.

Työsuojelu

S-ryhmälle ei tule jalkineita Bangladeshista, niinpä se ei ole allekirjoittanut Accord-sopimusta, S-ryhmä vastaa, mutta sille tulee maasta kuitenkin muita tuotteita kuin jalkineita. "Yhteistyökumppanimme Aasiassa tekee bangladeshilaisille tehtaille palo- ja rakennusturvallisuustarkastuksia, sekä neuvoo ja opastaa tarvittavien korjauksien tekemisessä", S-ryhmän vastauksessa todetaan.

Tuo yhteistyökumppani on allekirjoittanut Accord-sopimuksen. Huhtikuussa 2014 S-ryhmä vielä harkitsi Accord-sopimukseen liittymistä. (Katso tietolaatikko Accordista.)

Noin 70 prosentissa S-ryhmän myymien jalkineiden tuotannossa on käytetty kromiparkitsemista. Myös kasviperäisiä aineita käytetään. S-ryhmä saa tavarantoimittajilta testiraportit pitoisuuksista ja testaa itse lopputuotteet, jotta ne eivät sisältäisi kromi VI -yhdisteitä. S-ryhmä pitää sitä ongelmallisimpana kemikaalina jalkineiden tuotannossa ja edellyttää BSCI:n mukaan asianmukaisten suojavälineiden käyttöä sen käsittelyssä. S-ryhmä sanoo noudattavansa REACH:in mukaisia rajoituksia. Parkitsemisesta ei ole tällä hetkellä omaa linjausta, S-ryhmä toteaa.

Ympäristömääräysten noudattamisen osalta S-ryhmä luottaa BSCI-järjestelmään ja S-ryhmä on mukana BSCI:n ympäristövastuuseen liittyvässä sisarhankkeessa BEPI:ssä (Business Environmental Performance Initiative).

Järjestäytymis- ja kollektiivinen neuvotteluoikeus

S-ryhmä vastasi, että ay-oikeuksien toteutumisessa ryhmä nojaa BSCI-järjestelmään. Se kannustaa tavarantoimittajiaan osallistumaan BSCI:n koulutuksiin. S-ryhmä ei ole koskaan ollut tilanteessa, jossa se olisi jättänyt valitsematta tai lopettanut liikesuhteet tavarantoimittajaan ay-oikeuksien toteutumattomuuden vuoksi.

Sovittelu ja korvaukset

Ristiriitojen sovittelu ja mahdolliset korvaukset S-ryhmä käsittelee BSCI:n puitteissa.

Tiedottaminen sosiaalisesta kestävyydestä

S-ryhmä julkaisee vuosittain vastuuraportin sekä BSCI-auditointien tuloksia. Auditointitulosten mukaan palkka ja työajat ovat eniten tarkastuksissa kiinni jääneitä asioita ja ne olivat sitä vielä uudelleenauditointien jälkeenkin. S-ryhmä ei ole julkaissut jalkineiden tavarantoimittajalistaa, mutta vaatteiden kylläkin.

Accord-sopimus

Bangladeshin palo- ja rakennusturvallisuus sopimus Accord (The Accord on Fire and Building Safety) on Rana Plaza-rakennuksen sortumisen jälkeen luotu uraauurtava laillisesti sitova sopimus, jonka nojalla tarkastetaan ja korjataan Bangladeshin vaatetehtaita turvallisemmiksi. Sopimuksen osapuolia ovat ammattiliitot ja brändit tai jälleenmyyjät. Sopimus on ainutlaatuinen, sillä se on laillisesti sitova ja brändiyritykset osallistuvat rakennusten turvallisuuden tarkastamisessa ja turvallisemmiksi remontoimisessa syntyviin kustannuksiin. Sopimus on ainut laatuun myös läpinäkyvyydessä; tulokset ja tarkastetut tehtaat julkistetaan.

ARVIOMME

S-ryhmän olisi tärkeää tarkastella liikesuhteiden pituutta tilastomallilla ja seuraamalla sitä. Pitkät tavarantoimittajasuhteet olisivat hyvä asia, koska vastuun rakentamisessa tarvitaan myös brändiyri-tysten osallistumista ja pitkäjänteisyys luo sille edellytyksiä. S-ryhmä hankkii osan kengistään agenttien kautta. Määriä ei eritelty vastauksessa. Välikäsien käyttö saattaa hämärtää vastuuta ja peittää pahimmassa tapauksessa alkuperän.

Jos tehtailla havaittaisiin vakavia väärinkäytöksiä, S-ryhmä pyrkisi keskusteluilla tehtaan kanssa vaikuttamaan tehtaaseen väärinkäytösten lopettamiseksi ja käyttäisi myös vaikutusvaltaansa verkostojensa, kuten BSCI:n kautta. ”Emme katkaise yhteistyötä kerralla yksittäisen puutteen tultua ilmi, mutta mikäli kehitystä ei tapahdu, tarvittaessa katkaisemme ostot tehtaalta ja jatkamme yhteistyötä vasta kun asiat on laitettu kuntoon”, S-ryhmä toteaa vastauksessaan. Liikesuhteiden katkaiseminen tulisikin olla viimeinen keino. Jos tehtaista löydetään epäkohtia, brändiyri-tysten pitäisi pyrkiä parantamaan ongelmia yhdessä tehtaiden kanssa.

S-ryhmä edistää vastuullisuuttaan myös muiden välineiden kuin BSCI:n avulla, esimerkiksi teettämällä tarkastuksia Bangladeshin rakennusturvallisuudesta yhteistyökumppanillaan, mikä on hyvä asia. S-ryhmä voisi kuitenkin myös allekirjoittaa Bangladeshin rakennusturvallisuutta edistävän Accord-sopimuksen.

On hyvä, että S-ryhmä teettää kolmannen osapuolen suorittamia sekä omia tarkastuksia tehtailla ja käyttää siinä myös yhteistyökumppania BSCI-tarkastusten lisäksi. Sillä on muitakin aloitteita vastuun edistämiseksi tuotantoketjuissa, kuten Sedex-tietokannan käyttö.

S-ryhmän raaka-aineiden valmistajien, kuten parkitsimoiden, valvonta jää BSCI-järjestelmän mukaisesti tavarantoimittajien vastuulle, jolloin valvonnan uskottavuutta on vaikea todentaa. Olisi tärkeää, että koko tuotantoketjuun suuntautuva ihmisoikeusvaikutusten arviointi tulisi jatkuvaksi osaksi S-ryhmän toimintaa. Arviointi on keskeinen osa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta. (Katso tietolaatikko huolellisuusvelvoitteesta.) Huolellisuusvelvoite kattaa myös raaka-aineiden tuotannon, eli S-ryhmän tulisi tehdä

myös raaka-aineiden tuotantoa koskevaa ihmisoikeusriskien arviointia sekä minimoida nämä riskit mieluiten yhteistyössä ammattiliittojen kanssa.

S-ryhmä voisi kiinnittää enemmän huomiota omien ostokäytäntöjensä vaikutukseen vastuullisuudessa muun muassa elämiseen riittävien palkkojen maksamiseksi sekä sitoutua julkisesti elämiseen riittävään palkkaan. BSCI-järjestelmään kuulumisen ei takaa automaattisesti elämiseen riittäviä palkkoja.

Myös ristiriitojen sovittelu ja mahdolliset korvaukset S-ryhmä käsittelee BSCI:n puitteissa. Olisi tärkeää ottaa käyttöön järjestelmä, jonka puitteissa tavarantoimittajien työntekijät tai muut sidosryhmät voisivat turvallisesti ilmoittaa yrityksen normien vastaisesta toiminnasta. S-ryhmä voisi esimerkiksi edistää valituskanavan, kuten puhelinnumeron, käyttöönottoa valmistajien työntekijöille. Valituskanavan kautta työntekijät voivat ohittaa tehtaan johdon, jos heidän oikeuksiaan poljetaan.

Vapaasti ammattiliittoon järjestäytyneet työntekijät olisivat työolojen parhaita valvojia. S-ryhmän olisi hyvä olla aktiivisempi ay-oikeuksien edistämisessä. S-ryhmä voisi allekirjoittaa kansallisen tai kansainvälisen ammattiliiton kanssa sopimuksen, jolla se päästäisi ammattiliitot valvomaan tehtaita tai se voisi taata sopimuksilla yksittäisten tavarantoimittajatehtaiden työntekijöille ay-oikeudet.

Suosittelimme S-ryhmälle liittymistä useiden sidosryhmien väliseen vastuujärjestelmään, kuten Ethical Trading Initiativeen tai Fair Wear Foundationiin.

S-ryhmä vaikuttaa vastauksissaan avoimelta, joskin se olisi voinut olla joissakin kohdissa tarkempi. Vastauksista saa kuitenkin riittävän kuvan sen tekemästä vastuutyöstä. Tavarantoimittajalistan sekä raaka-aineiden tavarantoimittajien ja alkuperän päivittyvän listan julkaiseminen olisi askel avoimempaan suuntaan. S-ryhmä on julkaissut vaatteiden tavarantoimittajalistan, muttei jalkineiden tavarantoimittajia.

SIEVI

Pisteytys:

★ ★ ★ +++

Matkalla kohti parempaa, ylempi ryhmä

Tämän raportin tiedot koskevat Sievin omaa brändiä, joka muodostaa 100 prosenttia myynnistä.

Brändit ovat:

Sievi

Yritysfaktat:

Pääkonttori **Suomessa, Sievissä.**
 Liikevaihto **(2014): 56 miljoonaa euroa.**
 Liikevoitto **(2014): 9,6 miljoonaa euroa.**
 Työntekijöitä tehtailla: **374 henkilöä.**

- Jalkineiden tuotantomaat: Sievi valmistaa kaikki jalkineensa Suomessa omilla tehtaillaan Sievissä sekä Oulaisissa.
- Jalkineiden osuus myynnistä: 95 prosenttia. Sievi valmistaa vapaa-ajan sekä työ- ja turvajalkineita.
- Omien brändien jalkineiden myynnin suuruus vuodessa: noin 900 000 paria vuonna 2014.
- Sievi omistaa myös nahkatehtaan Lapualla ja yrityksen käyttämistä raaka-aineista 10 prosenttia on sen omaa tuotantoa.
- Tuodun nahan alkuperämaat:

Italia	68 %
Saksa	22 %
Hollanti	4 %
Puola	3 %
Liettua	2 %
Brasilia	1 %

 (osuudet käytetyn pinta-alamäärän mukaan).
- Sievi vastasi nahantuotantoa koskevaan kysymykseen, ettei se myy ollenkaan täysin nahkaisia jalkineita (sellaisia, joissa sekä vuorit että päällisosa olisivat nahkaa). Sen sijaan jalkineita, joissa on nahkaisia osia, se sanoo myyvänsä 89 prosenttia ja muista materiaaleita valmistettuja jalkineita loput 11 prosenttia.

YRITYSVASTUU IHMISOIKEUSNÄKÖKULMASTA

YRITYKSEN VASTAUKSET

Toimitusketjun rakenne

Sievi valmistaa kaikki jalkineensa omilla tehtaillaan Suomessa. Kaikilla sen jalkineilla on Avainlippumerkki, jonka käyttöä valvoo Suomalaisen Työn Liitto.

Yrityksen käyttämistä raaka-aineista 10 prosenttia on omaa tuotantoa, 80 prosenttia tulee tavarantoimittajilta, joista nahan tuottajat ovat EU-maista ja vain prosentti kehitysmaista eli Brasiliasta. Sievi hankkii loput eli 10 prosenttia raaka-aineistaan agenttien kautta.

Työ- ja ihmisoikeuksien ohjeistukset (code of conduct)

Sievi ei ole jäsenenä missään yritys vastuun verkostossa. Sillä on oma vastuuohteisto, joka koskee koko tuotantoketjua raaka-aineiden tavarantoimittajat mukaan lukien, mutta ohjeisto ei kata varsinaisesti alihankinnan työoikeuksia. Sievi käyttää lyhyttä lausetta raaka-aineiden ostosopimuksissaan: "Ostaja edellyttää myyjän noudattavan REACH-asetusta ja ILO:n yleissopimuksia ja Sievin eettisiä ohjeita", Sievi sanoo. Lisäksi "Sievin Jalkine Oy valvoo Eettisten ohjeiden noudattamista vieraillemalla säännöllisesti tavarantoimittajillaan", yritys jatkaa. Sievi teettää myös ulkopuolisia auditointeja auditointiyrityksillä. Yrityksen mukaan auditointiraportit eivät ole julkisia, koska niissä käsitellään liikesalaisuuden piiriin luokiteltuja asioita.

Työ- ja ihmisoikeuksien prosessit ja strategiat kaupankäynnissä

"Sievin strategiana on käyttää mahdollisimman paljon paikallisia (eurooppalaisia) raaka-aineita", yritys vastaa. "EU:ssa lainsäädännöllä on haluttu varmistua työntekijöiden oikeuksista."

Sievin raaka-aineiden ja komponenttien tavarantoimittajasuhteet ovat pitkiä: 80 prosenttia on ollut tavarantoimittajina yli viisi vuotta, 15 prosenttia 2–5 vuotta ja alle kaksi vuotta vain 5 prosenttia tavarantoimittajista.

Elämiseen riittävä palkka

Kotimaassa valmistaminen on Suomen työehtosopimusten piirissä, joten Sievi maksaa Suomen lain ja työehtosopimusten mukaisia palkkoja tuotantonsa työntekijöille.

Raaka-aineiden tuottajien osalta se edellyttää ohjeistossaan paikallisen lain mukaista vähimmäispalkkaa. "Raaka-aineet ja komponentit hankitaan pääsääntöisesti Euroopasta siten, että Eettisten ohjeiden noudattaminen voidaan varmistaa", Sievi vastaa.

Työsuojelu

Sievi pienentää työterveyteen ja -turvallisuuteen liittyviä riskejä toimimalla Suomen lakien mukaan. Sievi vastasi, että kromilla parkitsemiselle ei ole tarpeeksi hyviä vaihtoehtoja, siksi

kaikki sen käyttämä nahka on parkittu kromilla. Osassa sen jalkineista käytetään kuitenkin nahan sijaan vaihtoehtoisia materiaaleja, kuten mikrokuitua. Sievin käyttämät nahat parkitaan 99-prosenttisesti Euroopan Unionin alueella, jossa nahkatehtaat noudattavat paikallista lainsäädäntöä ja REACH-asetusta. ", Sievi sanoo vastauksessaan.

Järjestäytymis- ja kollektiivinen neuvotteluoikeus

Sievi noudattaa Suomen työehtosopimuksia, se vastaa ay-oikeuksia käsittelevään kohtaan. Tavarantoimittajatehtaat sijaitsevat pääosin EU-maissa, se kertoo.

Sovittelu ja korvaukset

Sovittelu ja korvaukset menevät Suomen lakien mukaan.

Tiedottaminen sosiaalisesta kestävydestä

Sievin verkkosivuilla on tehdaskuvia ja vastuuoheisto.

Kysymykseen vastuusertifikaattien suosiosta Sievin Jalkine Oy vastaa näin: "Kotimaisena valmistajana ja Avainlippu-tuotteiden tekijänä olemme huomanneet, että Suomessa valmistetuilla kengillä on ollut positiivista vaikutusta yrityksen teollisuuteen suuntautuvassa kaupassa Pohjois-Eurooppaan. Valitettavasti kuluttajapuolen markettikaupassa tämä sama asia ei tule esiin ostopäätöstä tehtäessä vaan entistä useammin hinta ratkaisee."

Ammattiliittojen kanssa solmittavat sopimukset

Brändiyritykset voivat solmia ammattiliittojen kanssa monentasoisia sopimuksia. Sopimukset voivat esimerkiksi olla globaaleja raamisopimuksia kansainvälisen ammattiliiton kanssa tai brändiyritykset voivat taata sopimuksella yksittäisten tehtaiden työntekijöille työoikeudet. Sopimuksia voidaan tehdä myös kansallisella tasolla. Sopimusten tarkoitus on käsitellä työntekijöiden oikeuksien loukkauksia aiheuttavia juurisyitä, kuten järjestäytymisoikeuden tai elämiseen riittävän palkan puutetta. Parhaimmillaan yritykset päästävät sopimuksilla ammattiliitot valvomaan tehtaiden työoloja ja sopimukset ovat läpinäkyviä ja osapuolia laillisesti sitovia.

ARVIOMME

On hienoa, että Suomessa on vielä jalkineiden valmistusta. On myös hienoa, että Sievi ottaa huomioon vastuunsa nahantuottajista ja muista tavarantoimittajista oman ohjeistonsa avulla. Ohjeisto voisi kattaa paremmin myös alihankinnan, ja esimerkiksi elämiseen riittävät palkat, koska ei voida varmistaa että kaikki EU-maissaakaan toimivat tehtaot takaisivat kunnolliset työolot sekä korvauksen työntekijöille. Lisäksi pieni osa raaka-aineiden ja komponenttien toimittajista on kehitysmaista, joissa ihmisoikeusriskit ovat suurempia.

Sievi tuottaa raaka-aineet osin (10 %) Suomessa ja muuten nahan tavarantoimittajat ovat pääasiassa eurooppalaisia, joten yhtä paljon prosesseja ihmisoikeusriskien minimoimiseksi ei tarvita kuin niin sanotuista riskimaista hankittaessa. Kaikkien yritysten olisi kuitenkin noudatettava ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta ja arvioitava tuotantoketjuunsa kytkeytyvät riskit riippumatta siitä, missä maissa niiden tuotantolaitokset ovat. (Katso tietolaatikko huolellisuusvelvoitteesta.)

Lisäksi agenttien käyttäminen (10 prosenttia raaka-aineista) hämärtaa vastuuta ja peittää pahimmassa tapauksessa alkuperän. Suoraan ostettaessa alkuperä olisi helpompi selvittää.

Vastaukset olivat tarkkoja ja antoivat hyvän kuva Sievin tekemästä vastuutyöstä. Todisteeksi kotimaisesta tuotannosta Sievin tuotteilla on Avainlippumerkki.

Sievi voisi panostaa läpinäkyvyyteen. Se voisi esimerkiksi julkaista säännöllisesti tavarantoimittajalistan, sekä raaka-aineiden alkuperän ja käsittelypaikat.

PÄÄTELMÄT

Hyvää on se, että kaikki yritykset ovat itse aktiivisia BSCI:n perustason lisäksi: Kesko tekee ihmisoikeuksien vaikutusarvioinnin, S-ryhmä käyttää BSCI:n lisäksi toisen osapuolen tarkastuksia, Reima vähentää kemikaalien käyttöä ja Sievi valmistaa itse.

Suomalaiset yritykset pärjäsivät samalla tavoin kuin kansainvälisetkin: Kesko, Reima ja S-ryhmä saivat arvosanaksi "joitakin askelia". Sievi sai vastuustaan enemmän pisteitä kuin kansainväliset brändiyritykset yleisesti ottaen: se on ryhmässä "matkalla kohti parempaa".

Paljon on kuitenkin vielä tehtävää. Lähes kaikki yritykset Sieviä lukuunottamatta luottavat edelleen pääasiassa BSCI-järjestelmään vastuutyössään. Tämä ei ole riittävää. BSCI-järjestelmä ei esimerkiksi automaattisesti takaa elämiseen riittäviä palkkoja tuotantoketjussa. Lisäksi järjestelmä keskittyy liiaksi auditointeihin, joiden on todettu olevan riittämätön tapa saada aikaan pysyvää muutosta työoloissa.

Ihmisoikeusvaikutusten arviointia tekee mukana olevista yrityksistä ainoastaan Kesko yhteistyössä Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskuksen kanssa. Arviointi koostuu työntekijöiden haastattelusta, jotka SASKin kumppanit ovat tehneet. Projektin tarkoituksena on myös valaista, onko Keskon omassa toiminnassa parantamisen varaa. Toivomme, että Kesko ottaa arviointien tekemisen osaksi jatkuvaa toimintaansa ja ulottaa arvioinnit koskemaan koko tuotantoketjuaan. Suosittelemme vastaavaa muillekin.

Kaikki yritykset voisivat edistää järjestäytymisoikeutta proaktiivisesti tuotantoketjuissaan ottamalla ammattiliitot paremmin mukaan vastuutyöhönsä.

Lisäksi yritykset voisivat lisätä tuotantoketjun läpinäkyvyyttä esimerkiksi julkistamalla raaka-aineiden tavarantoimittajat. Yritykset myös jättävät erityisesti raaka-aineiden osalta toimitusketjun ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin ja mahdollisten kieteisten vaikutusten lieventämisen tavarantoimittajilleen. Nahan parkitsemisessa on niin suuria työterveyteen ja -turvallisuuteen liittyviä riskejä, että brändiyritystenkin olisi osallistuttava valvontaan ja riskien arvioimiseen.

